

Закон про шлюб і період Реформації

Надія Славченко
Національний Авіаційний Університет
Київ, Україна

Анотація. Середньовічна Європа погрузла в суперечках, війнах і прагненні до загарбання. Головним сподвижником і керівним органом у ті часи була церква і Папа Римський. За його наказом організовувались Хрестові походи, розпреділялись землі. Папа Римський був основною і найзначущішою фігурою на політичній арені тогочасної Європи. У XIV- XVI столітті почали активно діяти люди, богослови і сподвижники, які і стали головними організаторами Реформації у Європі. Їх діяння привели до того, що старі традиції, які були забуті і не виконувались належним чином, згодом почали поважатись і дотримуватись всіма верствами населення, а шлюб почав бути поширеним явищем, яке повернулось до християнських звичаїв та до виконання церковних законів.

Ключові слова: закон, шлюб, церква, реформація, Папа Римський.

Marriage law and the Reformation

Nadiya Slavchenko
National Aviation University
Kyiv, Ukraine

Abstract. Medieval Europe was plunged into disputes, wars and quest for embezzlement. The main associate and governing body was at that time the church and the Pope. At his command, the Crusades were organized, the lands were distributed. The Pope was the main and the most significant figure in the political arena of that time in Europe. In the XIV-XVI centuries, people, theologians and associates began to act actively, and they became the main organizers of the Reformation in Europe. Their actions led to the fact that the old traditions, which were forgotten and not properly executed, began to be respected subsequently and followed by all sections of the population, and the marriage began to be a widespread phenomenon that returned to Christian customs and to the implementation of church laws.

Keywords: law, marriage, church, reformation, Pope.

Вступ

Якщо говорити простими словами, то реформація – це повернення суспільства Європи в період XVI-XVII століття до виконання біблійських приписів. Багато проповідників, учених, вчителів, таких, як Мартін Лютер розпочали проповідати свої вчення, в яких звертали увагу на те, що церква у всьому світі займає вигідну для себе позицію і не виконує необхідні функції духовного наставника, а давно стала джерелом збагачення. Дійсно, на той час Римська церква і Папа римський були основними законодавчими органами в Європі. З дозволу і наказу Папи організовувались хрестові походи, роздавалась земля, виникали війни, вся казна Ватикану була основним банком тогочасної Європи. Варто сказати, що з часом церква прийшла і до таких заходів, як викуп індульгенції. Тобто, за конкретну винагороду, яка частіш за все розподілялась між верховними церковними служителями, будь хто міг викупити свої гріхи. Подекуди

подібні закони і вчення взагалі почали доходити до ганебних і абсурдних. Реформатори, такі як Лютер, та інші, осуджували таку діяльність церкви (Курило, 1996).

Що стосується шлюбу у ті часи, то таке явище скоріш було фінансово-господарським рішенням. Припустимо, коли була дочка бідного ремісника, то вона не могла звичайно вийти заміж за хлопця, який походив із багатой родини. Шлюбні договори заключали для того, щоб це було фінансово чи матеріально вигідно обом сторонам. Таким чином, у ті часи в Європі, людина, яка відносилась до певного класу населення ніяким чином не могла вийти з цього класу, вся її родина і потомство залишалися бідними, якщо належали до такого класу (Мережковский, 1990).

З часом, коли настала епоха Ренесансу, Відродження, реформації, все поступово почало мінятися. Почала мінятися і підсвідомість людей, вони стали більш духовними. На перший щабель розвитку людини вийшов гуманізм (Делюмо, 2006).

Метою даної наукової роботи є розгляд закону про шлюб у період реформації, відношення суспільства до шлюбу, та зміни, які відбулися з приходом духовних, просвітницьких, та гуманістичних реформ у Європі. Тема наукової роботи була вибрана не випадково, оскільки у сьогоднішньому світі є місце подібним подіям, які передували періоду реформації у середньовічній Європі. Закон про шлюб сьогодні набуває різноманітних змін і дедалі більше суперечок виникає навкруги шлюбу і впливу церкви на нього. Новизною у даній науковій роботі є порівняння бездуховності середньовічної Європи, а також бездіяльність церкви у духовному плані, та аналіз реформаторських змін, які призвели до перерозподілу політичної влади у Європі в XVI-XVII столітті. Під час написання наукової роботи поставлено кілька основних завдань:

- ✓ Розглянути перебіг подій і результат проведення реформації у Європі в XVI-XVII столітті.
- ✓ Проаналізувати ставлення до шлюбу у дореформаційний період і після нього.
- ✓ Розглянути сучасне ставлення церкви до шлюбу, та сучасну ситуацію із впливом церкви на політичну ситуацію у світі.

Огляд літератури

Дослідженням процесу реформації у Європі в рині часи займалось безліч науковців та істориків. Це досить цікавий період, який багато чого навчив людей та показав їм можливі зміни, які можуть статися в духовному житті людей. Перш за все, період реформації – це великий проміжок час, у якому жили, творили і залишили свій слід в історії багато знаменитих людей, учених, монархів, політиків та простих громадян Європи, тому на протязі багатьох років історики звертали особливу увагу на цей період, вивчали і аналізували його.

Оксфордський професор Алістер МакГрат написав книгу, яка отримала назву "Богословська думка Реформації". У цій книзі є безліч фактів, роздумів і підсумків цього періоду. Автор розглядає дану соціальну подію в Європі у XVI-XVII столітті з різних сторін. Він вбачає у Реформації релігійне підґрунтя, соціальний аспект, духовний, історичний і політичний. Ця книга являється основним джерелом правдивої інформації про події того часу. Той же самий автор написав і іншу книгу "Життя Жана Кальвіна", в якій він досліджує особистість цього реформатора та

богослова, який значною мірою повпливав на перебіг процесу Реформації у Європі.

Аналіз всього періоду реформаторських ідей і особистостей, які напряму були причетні до такого суспільного явища, можна знайти у збірці статей "A Companion to the Reformation World".

Науковець і філософ Філіп Бенедикт написав книгу, в якій досліджував лише соціальний аспект цього періоду. В своїй книзі, яка називається «Christ's Churches Purely Reformed. A Social History of Calvinism» він розповідає, як змінилось суспільство в період реформування в Європі і як повпливали проповіді богословів на соціум тогочасного суспільства.

Також дослідженням періоду Реформації займалися такі люди, як: Ендрю Петегрі, Давід Багчі, Дірмайд Маккалох, Елтон Жофрей, багато робіт і великий вклад внесли люди, які були свідками і сподвижниками Реформації, такі як Мартін Лютер та Жан Кальвін.

Перебіг процесу Реформації і його результати

Важко сказати, коли саме розпочався процес змін у духовному світі. Релігія - це одне з найважливіх і найбільш спірних соціальних явищ не лише у наш час, але і в будь-який період історії. Завжди знаходились прихильники різної віри і різного трактування законів Божих, адже скільки людей, стільки і думок (Тальберг, 1991).

Багато хто з нас знає, які принципи і поняття віри були вписані в Старий Завіт. Основним девізом більше ніж дві тисячі років тому був вислів: "Око за око, зуб за зуб". Філософія не прощення і помсти була нормальним явищем того часу, священнослужителі проповідували такі мудрості і народ довгі віки жив за подібними канонами. З приходом Нового Завіту, який розпочався з народженням Ісуса Христа, розпочали діяти нові правила. Вони стали більш гуманними, почала звертатись увага на те, що Ісус пожертвувавши собою, спас всіх людей, а отже і люди мають поступати таким чином. Вже ті далекі часи можна називати реформаторськими, по відношенні до Старого Завіту (Шмеман, 1989).

На наступній картинці нижче ми бачимо зображення подій із Нового Завіту (Рис. 1):

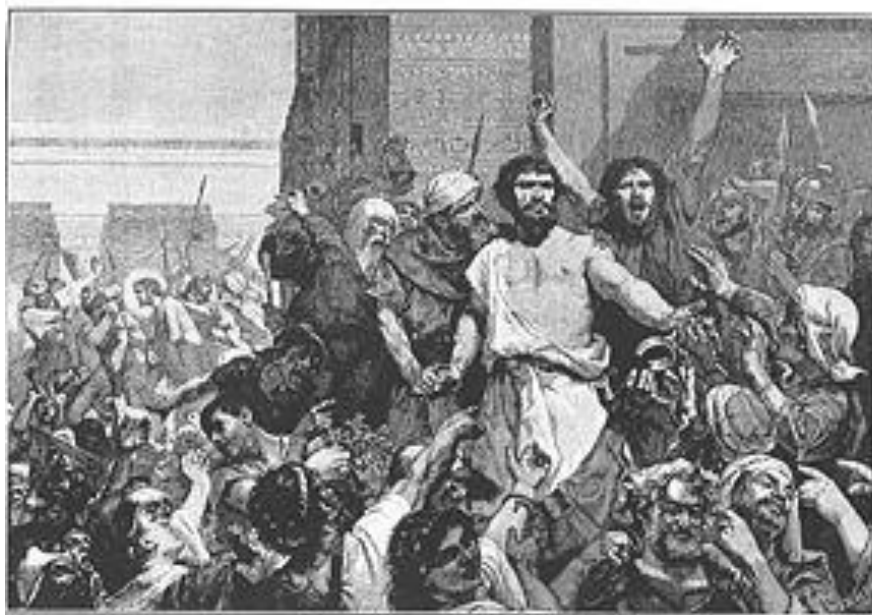

Рис. 1. Події із Нового Завіту.

Проте, з часом церква почала розбудовуватись і поширювати свій вплив по всьому світу. Жахливою причиною всіх бід і трагедій як завжди можна назвати людське єство, яке споконвічно прагнуло збагачуватись і володіти великою кількістю ресурсів. Починаючи з XI століття, влада Папи римського і святої церкви стала настільки серйозною і могутньою, що практично всі існуючі на той час органи влади у сіх країнах підпорядковувались цій владі, або ж прислухалися до неї. Дійшло до того, що за покликом Папи римського був організований Хрестовий похід, який під прикриттям духовних і моральних мотивів планував лише одне - розширення своєї влади на Схід, а також збагачення і захоплення нових земель. Всі ми знаємо до чого призвели численні Хрестові походи - до руйнацій, тисяч смертей, знищення цілих поселень, міст і жорстокості у світі. (Тальберг, 1991).

Хрестові походи - це лише невелика частина тих заходів, які в ті часи були сплановані церквою для особистого збагачення та збагачення феодалів, які підтримували Папу. Не важко догадатися, що до XVI століття церковне майно, землі і фінанси були захмарними (Делюмо, 2006).

У XIV- XVI столітті почали активно діяти люди, богослови і сподвижники, які і стали головними організаторами Реформації у Європі. Одним з перших людей, які почали відкрито критикувати діяння церкви, став Джон Уікліф. Він відкрито критикував дії церкви та священнослужителів, звертав увагу на те, що духовенство розпустилось і не може більше бути зразком для християнського наслідування. Цей громадський діяч хотів відібрати все майно, яке нажила церква в ході численних Хрестових походів та інших подібних дій (Успенский, 2001).

На наступній картинці ми бачимо події Хрестового походу (Рис. 2):

Рис. 2. Події Хрестового походу.

Одним із найяскравіших представників епохи реформації являється Ян Гус. Він боровся за права чеського народу, а також за повернення до ранньохристиянських доктрин та звичаїв. Цей діяч першим підняв проблему авторитету Папи римського і почав проповідувати вчення, згідно якого не Папа був головою церкви, а Ісус Христос. Така діяльність не сподобалась верховенству Римської церкви і проповідника Яна Гуса було спалено на вогні, к єретика. Внаслідок цього в Східній та Центральній Європі піднеслось маса повстань. Послідовники цього богослова називали себе гуситами. Вони були добре озброєними і не дивлячись на те, що Папа римський організував багато

Хрестових походів на Прагу, повстанці не прогнали жодної битви, а їхні дії і нові сформульовані принципи стали важливим поворотним механізмом у період і становлення Реформації в Європі (Христіанство, 1995).

На цій картинці ми бачимо портрет Яна Гуса (Рис. 3):

Рис. 3. Портрет Яна Гуса.

Основним сподвижником та організатором Реформації все ж можна вважати монаха Мартіна Лютера. Обурений тим, що священнослужителі розпочали продавати індульгенцію, він почав свій проповідницький шлях, у якому закликав народи схаменутись і повернутись до Бога, почати жити духовно. Цей богослов говорив, що гріх можливо простити лише після покаяння. Мартін Лютер став сподвижником дійсно праведних реформ. У них він торкався багатьох тогочасних проблем. Згідно проведення його реформ і законів, значно змінилось життя в Європі. Заборонялась п'ятика, кожне місто повинно було захищати бездомних людей, монахи могли створювати сімю, відкривались школи, в яких учились і чоловіки і жінки. Особливо Мартін Лютер звертав увагу на родинні відносини, шлюб, захист і виховання дітей. Основним принципом, який вирізняв посеред інших Лютер, було твердження: "Міцна сім'я - міцна держава" (Солов'єв, 1984).

На наступній картинці ми бачимо портрет Мартіна Лютера (Рис. 4):

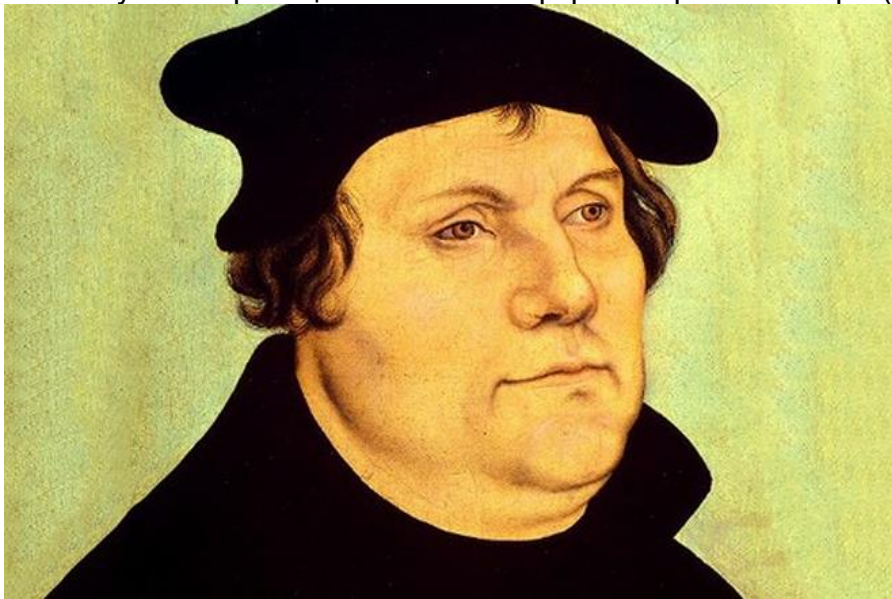

Рис. 4. Портрет Мартіна Лютера.

Не останньою людиною, яка вплинула на період Реформації став Жан Кальвін. Це була сильна, аскетична людина, яка на перше місце у суспільстві ставила гуманний і людський розвиток. Кальвін створив багато шкіл, в яких вчилися і розвивались діти з цілого світу. Із цих дітей в майбутньому виросло нове покоління реформаторів (Ян Гус. Мартин Лютер. Жан Кальвін..., 1995).

Шлюб до Реформації і після

Як вже було сказано раніше, в середньовіччі шлюб являвся скоріш явищем для збагачення родин. Кожен батько, чи мати, шукали для своїх дітей партію, яка б точно не була біднішою ніж їх власна родина. Вважалось нормальним, коли жених і невістка бачились лише за пару днів перед шлюбом. Це явище утратило всяку святість і відступило від канонів Нового завіту. Люди в Європі не вбачали ніякої духовності у шлюбі і сімейному житті.

Тогочасна Європа, суспільство і духовенство значно відрізнялись від тих, які появились після періоду Реформації. Для монахів був встановлений цілібат, тобто безшлюб'я. Жоден монах чи священнослужитель не міг завести сімю. Взагалі в ті часи важко було жити не тільки чоловікам, але і жінкам. Згадаймо хоча гоніння за відьмами і єретиками (Курило, 1996).

Основним сподвижником, богословом і реформатором, який звернув увагу на шлюб і його відношення до церкви став Мартин Лютер. Відношення цього монаха до таїнства шлюбу можна помітити уже в його ранніх роботах і творах. Не дивлячись на те, що цей чоловік був монахом, він вважав, що кожна особа має право на шлюб і на створення сім'ї. На шлюб не повинно накладатися ніяких заборон, так вважав цей богослов. В своїх роботах Лютер писав: "шлюб - це обов'язок і засіб здобуття святості. Шлюб був заснований до гріхопадіння. Завдяки йому Земля наповнилася людьми. А після гріхопадіння він став засобом набуття святості. Так говорить Августин, і це не може спростувати ніхто. Додамо до цього плоди любові - дітей ..." (Курило, 1996). Мысль содержится в проповеди Лютера о супружеском положении (Ein Sermon vom ehelichen Stand).

Реформатор багато зробив для того, щоб у Європі люди почали по новому відноситись до шлюбу і до його святості. Крім того, він говорив, що всі батьки повинні народити дітей і приділяти особливу увагу їх вирощуванню і навчанню, а інакше їх чекає пекло (Мережковский, 1990).

Лютер значно змінив розум людей і зробив величезний вклад у те, щоб церква змінила своє ставлення до шлюбу і почала цінувати і праведно виконувати цей божественний інститут. Багато дослідників біографії Лютера відзначають, що він не придумував в релігії нічого нового. Він не змінював закони і писання, він лише закликав повернутися до ранньохристиянських законів і поважати їх. Його діяння привели до того, що старі традиції, які були забуті і не виконувались належним чином, згодом почали поважатись і дотримуватись всіма верствами населення, а шлюб почав бути поширеним явищем, тобто кожен міг одружитись чи вийти заміж за того, кого кохав. Дещо зникло розшарування між верствами населення, це призвело до значного покращення життя в Європі (Курило, 1996).

Сучасна політична позиція церкви

Сьогодні духовенство і церква в Європі значною мірою відійшли від політичного життя світу. Ми бачимо зараз, що Папа римський втратив свій вплив

на світову спільноту. Сьогодні лідери країн можуть розглядати його, лише як духовного наставника і миротворця. Проте, в порівнянні з Папами, які правили в середньовіччі, сьогодні понтифіки стали більш гуманними і зберігають нейтралітет, не підтримуючи відкрито якогось певного світового лідера. Папа Римський сьогодні виступає миротворцем, він не має ніякого законодавчого впливу, а скоріш духовно може закликати світ до миру (Жуковський і Субтельний, 1992; Субтельний, 1993).

Яскравим представником гуманного понтифіка можна вважати Івана Павла II, який у період свого правління Ватиканом і всією римською церквою зробив багато для того, щоб зблизити церкву з людьми. Яскравою подією стало його зближення із іншими гілками християнства, та засудження дій своїх попередників (Огієнко, 1993).

На картинці нижче ми бачимо фотографію Папи Римського Івана Павла II:

Рис. 5. Папа Римський Іван Павло II.

Не дивлячись на те, що сьогодні церква значно зблизилась з людьми, а духовенство поводить себе в рамках законів, та в рамках духовних і моральних правил, в порівнянні з середньовіччям, все ж є місце прикрим випадкам, коли священнослужителі діють не за законом божим. В нашому світі є місце різноманітним подіям, які б засудили середньовічні реформатори, наприклад одностатеві шлюби. Хоча не у всіх країнах на державному рівні такий акт дозволений, деякі церкви дозволяють подібні шлюби, забуваючи про всі релігійні канони і правила. (Історія релігії в Україні..., 2002).

Висновок

Отже, підсумовуючи наукову роботу, можна сказати, що період реформації значною мірою вплинув на перебіг історії у Європі на протязі довгого періоду часу. Величезні і масштабні зміни відбулися не лише у церковному житті, але і в житті суспільства. Період Реформації торкнувся багатьох діячів, історичних постатей та духовенства, назавжди змінивши їх стиль життя і змінивши хід історії. Основні сподвижники цього періоду, богослови, учені, проповідники, звертали увагу на те,

що церква повинна повернутися до ранньохристиянських канонів та змінити багато правил, за якими жила в той період.

Внаслідок діяння тогочасних богословів, народні маси побачили істинне лице монархів, а також Папи римського, які прагнули до збагачення і захоплення нових земель. Після періоду Реформації роль Папи Римського і церкви у світі значною мірою зменшилась. Великий вплив цей період зробив для розвитку шлюбу. Реформи, які проводили визначні люди того часу і богослови, значно розширили можливості шлюбних канонів і по новому переписали правила виховування дітей, та тайни шлюбу. Результати Реформації були вражаючим, на самперед для простих людей тогочасної Європи. З'явилась можливість змішування класів і шарів населення.

Список використаної літератури

- Большая рос. Энциклопедия* (1995). Т. 3, 781 с.
- Бойко, О. Д. (2004). *Історія України: посібник*. Вид. 2-ге, доп. Київ: Академвидав, 655 с.
- В котле России: автобиография И. С. Проханова* (1992). 263 с.
- Делюмо, Ж. (2006). *Цивілізація Возрождения*. Екатеринбург.
- Жуковський, А., Субтельний, О. (1992). *Нариси історії України*. Львів, 230 с., іл., портр.
- Історія баптизма* (1996). Одеса: Богомыслие, 489 с.
- Історія релігії в Україні* (2002). Т. 5. Протестантизм в Україні. П. Яроцький (ред.). Київ, 423 с., іл.
- Кернс, Э. (1992). *Дорогами християнства. Історія церкви*. Москва: Протестантизм, 415 с.
- Курило, О. В. (1996). *Лютер М. К советникам всех городов земли немецкой. О том, что им надлежит учреждать и поддерживать христианские школы*. Мартин Лютер – реформатор, проповідник, педагог. Москва.
- Любащенко, В. *Історія протестантизму в Україні: курс лекцій*. — Львів : Просвіта, 1995. — 350 с.
- Курило, О. В. (1996). *Лютер М. Проповедь о том, что нужно посылать детей в школу*. Мартин Лютер – реформатор, проповідник, педагог. Москва.
- Мережковский, Д. С. (1990). *Реформаторы: Лютер, Кальвин, Паскаль*. Брюссель, 323 с.,
- Огієнко, І. І. (1993). *Українська церква*. К., 284 с.
- Поснов, М. Э. (1964). *Історія християнської церкви (до розділення Церквей — 1054 г.)*. Брюссель, 614 с.
- Ревякина, Н. В. (1993). *Гуманистическое воспитание в Италии XIV-XV веков*. Иваново.
- Санников, С. И. (2014). *Популярная история христианства*. Москва: Астра. 420 с., ил.
- Субтельний, О. (1993). *Україна: історія*. Вид. 3-є. Київ : Либідь, 717 с., іл.
- Тальберг, Н. (1991). *Історія християнської церкви*. Москва: Астра, 142 с.
- Соловьев Э. Ю. (1984). *Непобежденный еретик: Мартин Лютер и его время*. М., с. 229.
- Успенский, Ф. И. (2001). *Історія крестових походів*. Москва: Мысль, 120 с.
- Философский словарь (2001). И. Т. Фролов (ред.). Изд. 7-е. Москва: Республика, 719 с., портр.

Христианство: энциклопедический словарь в 3-х томах (1994). Брокгауза и
Эфрона. Москва: Христианство: словарь. Л. Н. Митрохин (ред.). Москва:
Республика, 557 с.

Шмеман, А. (1989). Исторический путь православия. Париж, 389 с.

Ян Гус. Мартин Лютер. Жан Кальвин. Торквемада. Лойола (1995). Москва:
Республика, 383 с., ил. (ЖЗЛ).